

JOANA GREVERS

Să tot fi fost câteva veri bune de când am vizitat pentru prima și ultima oară conacul lui Barbu Drugă de la Cetate, un loc de pe malul Dunării afară din timp, o casă spectaculoasă luată în stăpânire de artiștii invitați acolo să-și găsească inspirația. Îmi aminteam totul în detalii. Casa imensă cu trei terase supraetajate, drumul pe scări în sus, care te duce către ultimul nivel de unde se zărește fluviul, grădina mare cât un parc, numai bună pentru plimbări și gânduri liniștite. Și depozitul de cereale, locul sculptorilor care își improvizară acolo atelierele. Apoi, lucrările răspândite prin curte și prin casă, uitate parcă și nepotrivite cu aerul antebelic al conacului (construit pe la 1875). Toate acestea îmi reveneau în minte, de la ecoul pașilor în castelul pe jumătate gol la foșnetul plopilor dinspre Dunăre, pe măsură ce urcam scările care duceau către Galeria 418, unde urma să mă întâlnesc cu Joana Grevers, fondatoarea galeriei și proprietara de azi a conacului construit de strămoșul ei, unul dintre marii antreprenori români ai vremii lui. În galeria din centrul Bucureștiului, am zăbovit o vreme, uitându-mă la lucrările semnate de Diet Sayler și Roman

Cotoșman ce atârnav de pereți. Până când o femeie m-a întâmpinat, energică și prietenoasă.

M-a invitat să mă așez la o masă și mi-a explicat, grăbită și cu un accent puternic, despre lucrările din jur, în vreme ce mă îmbia să mă servesc dintr-un platou cu ciocolată. Apoi a început să povestească. „Sunt născută în București, chiar în cartierul acesta. Am fost aici la școală, apoi la Liceul Englez, și după ce am terminat clasa a X-a, în 1974, am plecat din România împreună cu părinții mei și m-am stabilit în Germania. Din motive politice. Eu eram minoră, toate lucrurile le-a aranjat tatăl meu. Am plecat într-o excursie și nu ne-am mai întors.“ Așa începe povestea vieții Joanei Grevers, o româncă ce a părăsit țara înainte să apuce să o cunoască mai bine, dar care a revenit aici. Azi, Joana este membru în Peggy Guggenheim Collection Advisory Board și face parte din Comitetul de Achiziții de Artă Est-Europeană al muzeului Tate. A pus aici bazele unei galerii și ale unei fundații și își împarte vremea între felurite proiecte, cele mai multe legate de artiștii care o entuziasmează, pe care îi descoperă sau îi promovează. Dar până

la acest moment drumul a fost lung și sinuos. Despre asta îi cer să vorbească.

„Erau timpuri grele, dar știu că au urmat și mai grele, în anii '80, și întotdeauna le-am fost recunoscătoare părinților mei că m-au scos la timp din situația politică dificilă de aici. Dar eu m-am simțit bine la București, în ciuda comunismului. În măsura în care mi se părea atunci: mergeam la școală, la schi, la balet, aveam o familie mare, cu petreceri multe, eram uniți în timpurile acelea. Ne-am stabilit în Germania, unde mi-am dat bacalaureatul și după aceea am studiat medicina. Întâi la Regensburg și după aceea la München. Plecarea a fost o schimbare radicală, aveam 17 ani, vorbeam germana, dar nu știam nici gramatică și nici ortografie, și am fost băgată în școală direct. După aceea am lucrat ca medic o perioadă, mi-am luat doctoratul și, cumva în paralel, am început să studiez și istoria artelor, pur și simplu pentru plăcerea mea. Între timp m-am căsătorit, am două fete, și încet-încet mi-am dat toate examenele de istoria artei. Am absolvit medicina în 1983 și istoria artei, cu doctorat cu tot, în 1997.“

O pasiune cel puțin ciudată pentru o mamă care lucrează, dar Grevers a simțit că trebuia să o urmeze. Dar medicina? „Am fost puțin influențată de tatăl meu, care voia să am o meserie stabilă în orice țară. Mi-am dat și examenul pentru America, ne gândeam că poate o să vină comunismul și în partea de Vest și eram traumatizată. Deci, da, au fost niște motive pragmatice la mijloc, de a avea o meserie pe care să o pot exercita în orice regim politic. Dar mi-a plăcut, mi-a făcut plăcere. Deși istoria artei a fost pasiunea mea.“

O copilă emigrează din România și revine, zeci de ani mai târziu, să pună bazele unei galerii ce promovează arta românească: o traiectorie fascinantă, într-un interviu exclusiv.

de Ioana Ulmeanu

AMBASADOR PENTRU ARTA ROMÂNEASCĂ

O slăbiciune care a început din copilărie, îmi spune. Pe când mergea cu mama ei la muzeu, când a văzut sculpturile lui Brâncuși. „Când eram bolnavă mi se dădeau cărți de artă în pat și stăteam acolo cu Colosseum-ul, cu Michelangelo, cu Luca Signorelli... Eram autodidactă și îmi plăcea să înțeleg cât mai mult. De-abia după ce am plecat din România am reușit să văd tot ce îmi doream. Și, cu timpul, trăind în Germania, am prins din ce în ce mai mult interes pentru Italia, cred că îmi lipsea partea latină, caldă, limba răsunătoare.“

Așa că a început să urmeze o nouă facultate. „Era aproape de locuința noastră și seara, după muncă, mă urcam pe bicicletă, când erau copiii ocupați. Mă duceam și ascultam cursuri. Apoi mi-am dat și examenele și astfel, timp îndelungat, am avut un refugiu. De fapt, o plăcere. Dar, totuși, când ești mamă, ai doi copii, lucrezi ca medic... era o viață foarte plină. Și asta era un fel de regenerare pentru mine, de bucurie personală pe care am dus-o până la sfârșit. După ce am terminat istoria artei mai făceam tururi la muzee, am fost implicată în instituții de istoria medicinei, a fost o tranziție firească. Dar până în 2004 am continuat să fiu doctor și doar făceam câteva lucruri legate de artă.“

2004 a fost anul în care s-a întors în țară, la 30 de ani după ce plecase. Mai revenise, de două scurte dăți, pentru o nuntă și o înmormântare, dar acum avea de rezolvat lucruri administrative. Și nu a mai plecat. „Începuse să mă intereseze arta contemporană și am văzut aici o scenă emergentă, cu artiști dezorientați, fără galerii. A început să se nască în mine ideea că aș putea să o iau în această direcție.“ A fost și vremea în care a recuperat, la Cetate, proprietatea familiei ei, castelul Barbu Drugă, cu care nu știa ce poate face. Îi era clar că nu se va apuca de agricultură – căci asta se făcea pe vremuri acolo. Barbu Drugă, îmi spune, a fost un om cu o mare capacitate de a crea lucruri de valoare. A fost un antreprenor, dar și un filantrop generos, unul dintre strămoșii pe care îi admiră cel mai mult. Și azi oamenii din zonă îi povestesc despre spiritul lui obiectiv, despre dreptatea pe care o împărțea Drugă, pe lângă

realizările lui profesionale remarcabile: „A produs grânele pentru o mare parte din Oltenia, a construit portul de la Cetate, oamenii ca el au construit România modernă. Iar în război a donat paturi pentru spitale, i-a ajutat pe cei în nevoie.“ Castelul de la Cetate a devenit, în timpul comunismului, un loc unde își țineau petrecerile cei de la Consiliul Județean și Primăria din Craiova – asta a aflat de la localnici. De aceea, poate, a fost relativ bine întreținut. O parte din clădiri au ajuns într-un IAS local, dar când a preluat ea proprietatea, castelul era devastat, mai rămăseseră din el doar acoperișurile și geamurile. „Am simțit o provocare de pionierat, să refac ceva care a fost al familiei, care a fost înstrăinat și

ziasmăto-o. Este vorba de Romul Nuțiu. „Îl consider reprezentantul expresionismului abstract din România. Și cum sunt legată de curent – avem la Guggenheim, în Veneția, o prezență importantă a lucrărilor lui Jackson Pollock –, am văzut în el fratele din spatele Cortinei de Fier, care a mers în aceeași direcție. L-am vizitat la Timișoara și mai târziu am făcut expoziții și cărți cu el. A fost una dintre primele întâlniri importante.“

Așa a început povestea unei galerii care reprezintă artiști români contemporani, de la pasiunea unei femei pe care Renașterea italiană a împins-o dinspre medicină către artă. Găsirea artiștilor, îmi spune, nu a fost o problemă. „Cu timpul s-au distilat anumite tendințe și

„Istoria artei a fost ca un fel de regenerare pentru mine, o bucurie personală pe care am dus-o până la sfârșit.“



care după multă luptă s-a reîntors la familie. A fost o provocare de a face ceva constructiv, de a redefini un loc.“ Așa i-a venit ideea: dacă ar invita artiști acolo și ar crea o galerie în București?

Încet-încet, planul s-a încheșat și în 2008 a deschis galeria în București și în vară a avut și prima rezidență la Cetate. Cum? Între timp cunoscuse artiști pentru că făcuse parte dintr-o comisie a Muzeului Național de Artă Contemporană care achiziționa lucrări pentru propria colecție, iar unul dintre ei a impresionat-o și a entu-

puncte de interes pentru mine și pentru galerie. La început, când îi vedeam pe artiști, probabil căutam un mesaj universal, care să rămână. Se zice că am un fler foarte bun.“ Galeria 418 îi reprezintă azi pe tinerii Anca Bodea, Ștefan Petrică și Maria Manea. Dar și artiști în vârstă – Romul Nuțiu, Diet Saylor, Vincențiu Grigorescu. „Anul acesta am avut expoziția cu Saylor și Roman Cotoșman, încă un artist din Timișoara, și am vorbit despre prietenia dintre cei doi artiști. Ei au avut, amândoi, acea remarcabilă prezență în expoziția de la Kalin-

deru din 1968, cu ocazia vizitei lui De Gaulle și Malraux în România. Din grupul acela de artiști, ei aveau un *background* interesant, Diet studiase matematică și inginerie, iar Cotoșman – teologie. Ceilalți veneau de la Arte și toți – Flondor, Bertalan, Molnar – au părăsit abstractul după acel moment. Dar ei au rămas până la sfârșit. Mi-a plăcut consecvența lor și prietenia care a ținut.“

Conexiunile de felul acesta sunt cele care o motivează în munca ei la galerie. Și recunoaște că e nevoie de idealism și rezistență ca să faci o galerie în România și să reușești să ai colecționari din alte țări, pentru că mentalitățile de aici nu admit că o galerie poate să creeze și să ajute un artist și că, împreună, cei doi îl pot ajuta pe colecționar. Altfel, își îndeplinește atribuțiile în cele două comitete internaționale – lucru care o onorează. „De mai bine de un an sunt membru în acest comitet relativ nou de la Tate care se ocupă cu achiziția de artă din Europa de Est și Rusia, pentru că muzeul își extinde spațiile. Există astfel de comitete pentru America de Sud, Asia, și toate implică oameni care au de-a face cu arta din regiune, care ajută la achiziționarea de artă. La Guggenheim, *board*-ul se ocupă de activitățile muzeului. Cred că sunt, pentru România, o persoană specială pentru arta contemporană. Și m-am bucurat când am fost întrebată, e într-un fel o funcție de ambasador. Toată lumea mă întreabă ce mai e nou și le vorbesc despre arta de aici. Dar încerc să fac mai mult, vreau să atrag oameni din aceste *board*-uri să vină și să vadă ce se întâmplă.“

Se întâmplă, printre altele, încă o rezidență la Cetate (anul acesta au fost invitați artiștii Cristian Răduță, Ștefan Radu Crețu, Napoleon Tiron și Simon Iurino, „un artist austriac care a făcut parte, la Viena, din clasa profesorului Heimo Zobernig, care reprezintă Austria la Bienala de la Veneția de anul acesta“), care tocmai s-a încheiat. Iar oamenii din afara țării, îmi spune Joana, au început să fie interesați de avangarda țărilor din Est. Asta în vreme ce, aici, deși publicul nu are mare experiență vizuală, oamenii vor să vadă din ce în ce mai multe. „Sunt pași mici, dar cred că ei contează.“ ■